

IMPLEMENTATION OF THE PROFESSIONALIZATION PARADIGM OF TEACHERS: METHODOLOGICAL ASPECTS

Aliona AFANAS
Assoc. Prof., PhD,
Institute of Educational Sciences, Chișinău, Republic of Moldova

ABSTRACT: THE ARTICLE PRESENTS THE ESSENTIAL COMPONENTS OF THE PROFESSIONALIZATION PARADIGM OF TEACHERS: PROFESSIONAL COMPETENCES AND TEACHER ROLES. THE AREAS OF TEACHER'S COMPETENCIES: RELATIONSHIP WITH STUDENTS, TEACHING-LEARNING ACTIVITY, CLASS MANAGEMENT, PLANNING AND DESIGNING, SPECIALIZED KNOWLEDGE, EVALUATION AND MONITORING, CONFIGURE THE DETERMINED PROFESSIONAL COMPETENCIES: RELATIONAL COMPETENCE, MANAGERIAL COMPETENCE, TEACHING-LEARNING COMPETENCE, COMPETENCE SPECIALIZED COGNITIVE, PLANNING AND DESIGNING COMPETENCE, EVALUATION AND MONITORING COMPETENCE. THE IMPLEMENTATION OF THE PROFESSIONALIZATION PARADIGM OF TEACHERS IS ACHIEVED THROUGH VARIOUS ACTIVITIES OF TEACHERS: IN FUNCTIONAL, STRUCTURAL AND OPERATIONAL.

KEYWORDS: PARADIGM, PROFESSIONAL COMPETENCE, PROFESSIONALIZATION, SELF-TRAINING, OPEN PROFESSIONALISM.

INTRODUCERE

Competențele profesionale ale cadrelor didactice. În sistemul educațional din Republica Moldova evaluarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice este realizată în baza *Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*. *Standardele de competență profesională* conțin cinci domenii în baza cărora sunt evaluate competențele profesionale ale cadrelor didactice: proiectarea didactică, mediul de învățare, procesul educațional, dezvoltarea profesională și parteneriatele educaționale¹.

Astfel, profesionalizarea cadrelor didactice se axează pe implementarea standardelor de competență profesională, conform unor criterii și indicatori de performanță stipulate în actul normativ. Totalitatea tipurilor de competențe analizate în literatura de specialitate sunt vizate prin acest document.

O altă perspectivă de definire a competențelor transversale vizează următoarele tipuri de competențe²:

¹ *Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*. Chișinău, 2018. 9 p. Disponibil la: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf.

² Mironov Cosmina, *Profesionalizarea carierei didactice universitare: repere pentru dezvoltarea competențelor didactice și psihopedagogice*. București: Editura Universității din București, 2017. 283 p.

- *Competențele cognitive*, care sunt transpuse în capacități cognitive superioare și necesită o cunoaștere a disciplinei predate și a domeniului psihopedagogic;
- *Competențele meta-cognitive*, care accentuează profesionalismul în educație prin dimensiunea reflexivă și auto-critică în vederea asigurării educației de calitate în sistemul de FPC a cadrelor didactice;
- *Competențele de management deschis*, corelate cu gestiunea eficientă a timpului în activitatea de predare-învățare-evaluare și utilizarea eficientă a instrumentelor în diferite contexte de învățare;
- *Competențele de comunicare științifică*, care asigură cadrelor didactice prezența unui limbaj științific de specialitate;
- *Competențele sociale*, care permit realizarea acțiunilor de management, de lucru în echipă, persuasiune etc., accentuând demersul de dezvoltare profesională a cadrelor didactice și de dezvoltare personală;
- *Competențele afectiv-motivaționale*, care dezvoltă atitudini, valori necesare profesionalizării cadrelor didactice.

În contextul analizei profesionalizării cadrelor didactice inerente devin domeniile de competențe ale cadrelor didactice, care vizează relația cu elevii, activitatea de predare – învățare, managementul clasei, proiectare și planificare, cunoștințe de specialitate, evaluare și monitorizare, care configurează următoarele competențe profesionale: competența relațională, competența managerială, competența de predare-învățare, competența cognitivă de specialitate, competența de proiectare-planificare, competența de evaluare și monitorizare, prezentate ca rezultatul/finalitățile FPC a cadrelor didactice:

- *competența relațională*: dezvoltarea relațiilor constructive cu formabilii bazate pe corectitudine;
- *competența cognitivă de specialitate*: proiectarea, planificarea și implementarea curriculumului în procesul educațional;
- *competență de predare – învățare*: valorificarea oportunităților de învățare curriculare și extrașcolare;
- *competența managerială*: planificarea, organizarea, implementarea și monitorizarea documentelor de politică educațională și normative;
- *competența de proiectare și planificare*: formularea obiectivelor de învățare pentru disciplina predată și activitățile curriculare și extrașcolare;
- *competența de evaluare și monitorizare*: stabilirea criteriilor de evaluare specifice utilizate în cadrul disciplinei predate/ activităților planificate și implementarea acestora în procesul educațional.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Autorul V. Gh. Cojocaru¹ analizează competența de (auto)formare a cadrelor didactice, accentuând *competența autonomiei formării continue a cadrelor didactice*, care vizează două componente: *componenta conceptual-axiologică* și *componenta praxiologică și procedurală*. În această ordine de idei, autorul V. Gh. Cojocaru subliniază că „autonomia formării profesionale continue este un stil profesional constituit din valori constructive ce facilitează interpretarea adecvată a fenomenelor. Profesorul devine actorul propriei orientări, oferă dreptul de a discerne asupra priorităților, edificând profilul său optimal, eficient și democratic”².

¹ Cojocaru Vasile, Cojocaru Valentina, *Formarea cadrelor didactice din perspectiva profesionalizării carierei didactice: semnificații și implicații actuale*. Chișinău: Tipogr. UPS „Ion Creangă”, 2020. 216 p.

² Ibidem, p. 185

Autorul I. Jinga definește *competența profesională* a cadrelor didactice „un ansamblu de capacități cognitive, afective, motivaționale și manageriale, care interacționează cu trăsăturile de personalitate ale educatorilor, conferindu-i acestuia calitățile necesare efectuării unei prestații didactice care să asigure îndeplinirea obiectivelor proiectate”¹. Autoarea V. Olaru propune sistemul de competențe, completându-l cu *competența de formare continuă*, axat pe *macrocompetențe: competența de a învăța să înveți*, care include conștientizarea procesului și a nevoilor individuale de învățare². Interdependența între competența de formare continuă și celelalte competențe profesionale direcționează cadrul didactic spre performanță în activitatea profesională și obținerea de succese relevante.

Analizele științifice cu privire la conceptul de *professionalism didactic*, aduc în prim plan un concept nou *professionalismul deschis*, impus de dinamica rolurilor în structura internă a profesiei de cadru didactic, concept la care aderăm prin cercetarea noastră. Societatea contemporană și politica educațională privind profesia de cadru didactic deschid câmpul de acțiune socio-educațională, oferindu-i contexte variate pentru a-și manifesta personalitatea prin noi sarcini și responsabilități, conchide C. Mironov³. Activitatea profesională a cadrelor didactice conferă plusvaloare altor sisteme: economic, social, cultural etc., unde conceptul cheie reprezintă cunoașterea, care necesită o abordare mai amplă în contextul provocărilor societale.

Professionalismul deschis reprezintă capacitatea de reflecție ca o capacitate cheie, iar abordarea reflexivă poate crea o nouă identitate a formării profesorilor, conchide V. Gh. Cojocaru⁴.

Conceptul de *professionalism deschis* reprezintă totalitatea condițiilor socio-psihipedagogice, care definesc prezența unui sistem riguros de selectare și recrutare a cadrelor didactice, trasarea unui cadru conceptual și metodologic al profesionalizării cadrelor didactice, bazat pe dezvoltarea unui sistem de formare profesională continuă a cadrelor didactice.

Astfel un pas important în dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice reprezintă *regândirea setului de competențe profesionale* solicitate de acestea și a *întregului program de FPC și curriculum de FPC*, care necesită schimbări de ordin sistemic vizând aspecte ale politicii educaționale în domeniul FPC, concepția generală și conținuturile FPC, structurile instituționale și modalitatea de funcționare a acestora, în funcție de *modelul de FPC nou*, care presupune noi finalități în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.

Rolurile cadrelor didactice. Un aspect esențial în FPC din perspectiva profesionalizării cadrelor didactice reprezintă rolurile cadrelor didactice în contextul societal. Astfel analiza noțiunii de rol al cadrului didactic direcționează spre următoarele *seturi de roluri*⁵:

- instructor (care instruește);
- actor (care emoționează prin decodificarea mesajului);
- mediator al situațiilor de comunicare;
- facilitator al oportunităților de dezvoltare profesională;
- autoritate instituțională (prin statutul său de cadru didactic);
- confesor și protector al elevilor în situații formale/nonformale/informale;
- consilier și terapeut;

¹ Ibidem, p. 29

² Olaru Valentina, *Repere psihopedagogice pentru formarea continuă a personalului didactic în instituțiile de învățământ general*. Teză de doctor în științe pedagogice. Chișinău: CEP USM, 2014.

³ Mironov Cosmina, p. 51

⁴ Cojocaru Vasile, Cojocaru Valentina, p. 47

⁵ Mironov Cosmina, p. 60

- re-modelator al situațiilor educaționale, al valorilor și atitudinilor elevilor;
- purtător de mesaj și lider de opinie științifică;
- manager profesionalizat al colectivului de elevi, grupați formal sau nonformal.

În acest context, A. de Peretti¹ evidențiază următoarele roluri ale cadrului didactic modern: evaluator, cercetător, persoană resursă, responsabilitățile cu relațiile și tehnician, la care aderăm în cercetarea noastră, roluri care formează profilul cadrului didactic din perspectiva profesionalizării carierei didactice.

METODOLOGIA IMPLEMENTĂRII REZULTATELOR CERCETĂRII.

Implementarea *Paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice* este realizată prin diverse activități ale cadrelor didactice:

a) *în plan funcțional:*

- asigură corelarea relațiilor între sistemul de FPC și procesul de FPC;
- stabilește coordonatele principale ale sistemului de FPC: conceptuală, metodologică, managerială/organizațională.
- determină necesitatea profesionalizării cadrelor didactice în contextul reformelor educaționale;
- identifică profesionalizarea cadrelor didactice în contextul finalităților de sistem (ideal, scopuri educaționale, obiective) angajate în procesul de FPC la nivel formal și nonformal.

Astfel din perspectiva funcțională componentele *Paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice* asigură coeziunea relațiilor între sistemul de FPC și sistemul socio-economic; prin prisma sistemului de FPC se urmărește nivelul de realizare a finalităților macrostructurale, verificând contribuția sistemului de FPC la dezvoltarea socio-economică.

b) *în plan structural:*

- asigură corelarea elementelor/componentelor curriculumului și programelor de FPC a cadrelor didactice;
- valorifică resursele pedagogice (umane, informaționale, didactico-materiale) conținuturile, formele de organizare a activității, sistemele de relații existente la nivel de sistem și proces.

Astfel din perspectiva structurală *Paradigma de profesionalizare a cadrelor didactice* determină diverse activități ale cadrelor didactice ca cercetător, formator și mentor în procesul educațional. Abordarea sistemică a componentelor *Paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice* generează anumite reconsiderări/reorganizări esențiale în sistemul de FPC.

- c) *în plan operațional* *Paradigma de profesionalizare a cadrelor didactice* vizează acțiuni de proiectare, realizare, dezvoltare și finalizare a activităților specifice procesului de FPC a cadrelor didactice. Planul operațional reprezintă un ansamblu de activități, metode, strategii, acțiuni care asigură coeziunea elementelor la nivel funcțional și structural a *Paradigmei* prin realizarea stagiilor de FPC a cadrelor didactice.

Ca urmare, prezentăm metodologia de implementare a *Paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice* în Tabelul 1, care presupune trei etape:

¹ Peretti A. de, *Educația în schimbare*. Iași: Editura Spiru Haret, 1996, p. 60.

Tabelul 1. Metodologia de implementare a Paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice

Etape în profesionalizarea cadrelor didactice	Ațiuni ale cadrelor didactice
<i>Etapa I: instruirea/autoinstruirea cadrelor didactice</i> constă în informarea cadrelor didactice privind: - conceptul de profesionalizare în cadrul procesului de FPC a cadrelor didactice; - particularitățile profesionalizării cadrelor didactice; - Referențialul de profesionalizare a cadrelor didactice; - selectarea conținuturilor și strategiilor pentru activitățile practice în contextul profesionalizării cadrelor didactice.	Cadrelor didactice: - analizează conceptul de profesionalizare în cadrul procesului de FPC a cadrelor didactice, particularitățile profesionalizării cadrelor didactice și Referențialul de profesionalizare a cadrelor didactice. - propun activități în cadrul procesului de profesionalizare a cadrelor didactice; - propun modul de organizare a activităților practice.
<i>Etapa a II-a: planificarea și realizarea activităților privind implementarea Paradigmei în baza Referențialului de profesionalizare a cadrelor didactice:</i> - motivarea cadrelor didactice de a se implica în realizarea activităților propuse; - proiectarea și realizarea diferitelor activități în grup (seminar conceptual, seminar metodologic, training etc.) și individual privind procesul de profesionalizare a cadrelor didactice în cadrul FPC; - determinarea finalităților în profesionalizarea cadrelor didactice, dezvoltarea competențelor profesionale; - selectarea materialelor tematice pentru organizarea activităților cu cadrele didactice.	Cadrelor didactice: - se implică în activitățile propuse de formator; - respectă algoritmul de formare propus de formator; - realizează diferite sarcini și activități propuse; - își dezvoltă competențele profesionale.
<i>Etapa a III-a: monitorizarea implementării Paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice:</i> - identificarea competențelor profesionale ale formabililor prin activitățile organizate; - analiza opiniilor și viziunilor cadrelor didactice; - organizarea meselor rotunde, atelierelor, conferințelor; - valorificarea produselor elaborate.	Cadrelor didactice: - participă la activitățile organizate de formator; - își exprimă opiniile privind programul de FPC și activitățile organizate în cadrul acestuia; - prezintă produsele elaborate; - diseminează rezultatele obținute la nivel de instituție de învățământ.

Astfel cadrele didactice sunt pregătite să răspundă atât situațiilor obișnuite în activitatea profesională, cât și situațiilor noi, neobișnuite, care prezintă un spațiu de incertitudine și risc, unde se solicită alte abordări neobișnuite, creative, originale. În contextul dat, putem menționa că *Paradigma de profesionalizare a cadrelor didactice* elaborată formează cadrul didactic ca cercetător, formator, mentor în activitatea profesională realizată.

CONCLUZII

Implementarea *Paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice* se realizează prin activități care vizează planul structural, funcțional și operațional al sistemului de FPC a cadrelor didactice. Activitatea cadrului didactic prin care își exercită rolul social în cadrul instituției de învățământ determină rolul de cercetător, formator și mentor, printr-un ansamblu de activități școlare și extrașcolare. Rolul social este determinat de responsabilitățile pe care le are profesorul încadrat în instituția de învățământ, de așteptările celorlalți, și vizează o multitudine de valori și atitudini obținute în contexte concrete.

BIBLIOGRAFIE

1. Cojocaru Vasile, Cojocaru Valentina, *Formarea cadrelor didactice din perspectiva profesionalizării carierei didactice: semnificații și implicații actuale*. Chișinău: Tipogr. UPS „Ion Creangă”, 2020. 216 p. ISBN 978-9975-46-455-0.
2. Mironov Cosmina, *Profesionalizarea carierei didactice universitare: repere pentru dezvoltarea competențelor didactice și psihopedagogice*. București: Editura Universității din București, 2017. 283 p. ISBN 978-606-16-0881-237.
3. Olaru Valentina, *Repere psihopedagogice pentru formarea continuă a personalului didactic în instituțiile de învățământ general*. Teză de doctor în științe pedagogice. Chișinău: CEP USM, 2014.
4. Peretti A. de, *Educația în schimbare*. Iași: Editura Spiru Haret, 1996.
5. *Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*. Chișinău, 2018. Consiliul Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 18 din 03 iulie 2018; prin Ordinul ministrului educației nr. 1124 din 20 iulie 2018. 9 p. Disponibil la: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf.